

نقد و بررسی پلورالیسم، حصرگرایی و رادیکالیسم در قصاید ناصر خسرو

زهرا قنبری سائل صدیق*، دکتر سید حسن سید ترابی، 80،

1396-06-30

چکیده یکی از مباحث مهم نیمه‌ی دوم قرن بیستم در حوزه‌ی فلسفه دین، پلورالیسم دینی یا کثرت‌گرایی است که برای التیام درد نزاع‌های مذهبی و فرقه‌ای مطرح می‌شود. کثرت‌گرایان معتقدند، چنین نیست که تنها یک دین خاص ما را به حقیقت برساند. آنان عموم گروندگان به ادیان گوناگون را رستگار می‌دانند و از این حیث تفاوتی میان یهودیان، مسیحیان و مسلمانان نمی‌بینند. کثرت‌گرایی نقطه مقابل حصرگرایی است. هر اندیشه‌ای که به حصر و مطلق‌نگری منجر شود، به میزان بهره‌مندی خود از قدرت سیاسی، سبب رادیکالیزه شدن ایدئولوژی و عقاید ضد خود می‌شود. رادیکال به معنای ریشه‌ای و بنیادی است و به نظرکسانی اطلاق می‌شود که طرفدار اصلاحات سیاسی و تغییرات اساسی و سریع در جامعه هستند و اقدامات تند، سخت و ریشه‌ای را برای بهبود جامعه خواستارند. اندیشمندان ایرانی در مورد آراء مذکور بحث و تحلیل بسیاری ارائه داده‌اند. اما کمتر به نقد و بررسی این آرا در آثار بزرگان ادب فارسی از جمله ناصر خسرو پرداخته‌اند. این نوشتار قصاید او را با این رویکرد، می‌کاود. در قصاید ناصر خسرو، با متکلمی خشمگین روبرو می‌شویم که بیشترین بسامد شکوائیه‌هایش به دین‌گریزی، نکوهش توجه به ظاهر دین، دستاویز قرار دادن دین، گله‌های سیاسی و فلسفی و هم‌چنین سرزنش مداحان درباری اختصاص دارد. او بر اساس آموزه‌های باطنی‌گری خود به تأویل آیات و احادیث روی می‌آورد. تناقض‌گویی و پارادکس چنان در جای جای دیوانش مشهود است که خواننده را با چندین ناصر خسرو متفاوت مواجه می‌کند. نگاه سیاسی و تعصب ایدئولوژیک ناصر خسرو، بر اندیشه‌هایش سایه افکنده و از او یک جزم‌اندیش ساخته‌است. ناصر خسرو، با رویکردی حصرگرایانه از خدامحوری عبور کرده و به خودمحوری رسیده و با افراط در این مسیر، به خلیفه‌محوری منتهی شده‌است.

کلمات کلیدی : کلید واژه‌ها: دین، فلسفه، پلورالیسم دینی، حصرگرایی، رادیکالیسم، قصاید ناصر خسرو، تأویل، پارادکس.

[Islamic Azad University, Rasht Branch - Thesis Database](#)
[دانشگاه آزاد اسلامی واحد رشت - سامانه بانک اطلاعات پایان نامه ها](#)